

Zasady dostosowywania wymagań edukacyjnych do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów

Podstawy prawne:

1. Ustawa o Systemie Oświaty z dnia 7 września 1991 r. (Dz. U. z 1991 r., Nr 95, poz. 425 ze zm.)

Art. 44c. 1. *Nauczyciel jest obowiązany indywidualizować pracę z uczniem na zajęciach edukacyjnych odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.*

2. *Nauczyciel jest obowiązany dostosować wymagania edukacyjne, o których mowa w art. 44b ust. 8 pkt 1, do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, w przypadkach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 44zb.*

2. Rozporządzenie MEN z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych. (Dz. U. z 2015 r., poz. 843 ze zm.)

§ 3. 1. *Do obowiązków każdego nauczyciela w zakresie wspierania uczniów i świadczenia pomocy psychologiczno –pedagogicznej uczniom należy:*

4) *dostosowanie wymagań edukacyjnych uczniom do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.*

W celu realizacji statutowych obowiązków j/w nauczyciele zobowiązani są wziąć pod uwagę poniższe zasady.

1. Uczeń z:

1) dyskalkulią, czyli trudnościami w liczeniu

Oceniamy przede wszystkim tok rozumowania, a nie techniczną stronę liczenia. Uczeń może mieć skłonność do przestawiania kolejności cyfr w liczbie i przez to jej zapis jest błędny. Zły wynik końcowy nie zawsze świadczy o tym, że uczeń nie rozumie zagadnienia. Dostosowanie wymagań powinno więc dotyczyć tylko formy sprawdzenia wiedzy poprzez koncentrację na prześledzeniu toku rozumowania w danym zadaniu i jeśli jest on poprawny - wystawienie uczniowi oceny pozytywnej.

2) dysgrafią, czyli brzydkim, nieczytelnym pismem

Dostosowanie wymagań dotyczy formy sprawdzania wiedzy, a nie treści. Wymagania merytoryczne, co do oceny pracy pisemnej powinny być ogólne, takie same, jak dla innych uczniów, natomiast sprawdzenie pracy może być niekonwencjonalne. Np. jeśli nauczyciel nie może przeczytać pracy ucznia, może go poprosić, aby zrobił to sam lub przepytac ustnie z tego zakresu materiału. Może też zachęcać ucznia do pisania drukowanymi literami lub na komputerze.

3) dysortografią, czyli trudnościami z poprawną pisownią pod względem ortograficznym, fonetycznym, interpunkcyjnym

Dostosowanie wymagań dotyczy głównie formy sprawdzania i oceniania wiedzy z danego zakresu. Zamiast klasycznych dyktand należy robić sprawdziany polegające na uzasadnianiu pisowni wyrazów, odwołując się do znajomości zasad ortograficznych, oceniać odrębnie merytoryczną stronę pracy i odrębnie poprawność pisowni, nie wpisując tej drugiej oceny do dziennika. W żadnym wypadku dysortografia nie uprawnia do zwolnienia ucznia z nauki ortografii i gramatyki.

2. Ogólne zasady postępowania z uczniem z dysleksją rozwojową

- 1) Unikać głośnego czytania przy całej klasie. Jeśli nauczycielowi dla oceny umiejętności ucznia niezbędne jest głośne czytanie, należy przeprowadzić je na przerwie, po zakończeniu lekcji.
- 2) Ograniczać czytanie obszernych lektur do rozdziałów istotnych ze względu na omawianą tematykę, akceptować korzystanie z nagrań fonicznych, w wyjątkowych przypadkach z ekranizacji, jako uzupełnienia samodzielnie przeczytanych rozdziałów.
- 3) Kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń, szczególnie podczas sprawdzianów (wolne tempo czytania, słabe rozumienie jednorazowo przeczytanego tekstu może uniemożliwić wykazanie się wiedzą z danego materiału).
- 4) Ze względu na wolne tempo czytania lub/i pisania zmniejszyć ilość zadań (poleceń) do wykonania w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużyć czas pracy ucznia. Formy te należy stosować zamiennie (uczeń pozostawiony w klasie dłużej niż rówieśnicy, narażony na komentarze z ich strony sam zacznie rezygnować z dodatkowego czasu).
- 5) Ograniczać teksty do czytania i pisania na lekcji do niezbędnych notatek, których nie ma w podręczniku; jeśli to możliwe dać uczniowi gotową notatkę do wklejenia. Zalecenie to jest szczególnie istotne w przypadku uczniów, u których stwierdzono dysgrafię.
- 6) Pisemne sprawdziany powinny ograniczać się do sprawdzanych wiadomości, wskazane jest, stosowanie testów wyboru, zdań niedokończonych, tekstów z lukami – pozwoli to uczniowi skoncentrować się na kontrolowanej tematyce, a nie na poprawności pisania.

- 7) Wskazane jest preferowanie wypowiedzi ustnych. Sprawdzanie wiadomości powinno odbywać się często i dotyczyć krótszych partii materiału. Pytania kierowane do ucznia powinny być precyzyjne.
- 8) W przedmiotach ścisłych podczas wykonywania ścisłych operacji wymagających wielokrotnych przekształceń, należy umożliwić uczniowi ustne skomentowanie wykonywanych działań. W ocenie pracy ucznia wskazane jest uwzględnienie poprawności toku rozumowania, a nie tylko prawidłowości wyniku końcowego. W przypadku prac pisemnych z przedmiotów ścisłych i im pokrewnych, nauczyciel powinien zwrócić uwagę na graficzne rozplanowanie sprawdzianów – pod treścią zadania może być wolne miejsce na rozwiązanie. Pozwoli to uniknąć niepotrzebnych pomyłek przy przepisywaniu zadań na inną stronę np. gubienia, mylenia znaków, cyfr, symboli, tak charakterystycznych dla uczniów z dysleksją. Materiał programowy wymagający znajomości wielu wzorów, symboli, przekształceń należy dzielić na mniejsze partie. Tam, gdzie jest taka możliwość, pozwolić na korzystanie z gotowych wzorów, tablic itp.
- 9) Unikać wrywania do odpowiedzi. Jeśli to możliwe uprzedzić ucznia (na przerwie lub na początku lekcji), że będzie dzisiaj pytany. W ten sposób umożliwiamy mu przypomnienie wiadomości, skoncentrowaniu się, a także opanowanie napięcia emocjonalnego często blokującego wypowiedź.
- 10) Dobrze jest posadzić ucznia blisko nauczyciela, dzięki temu zwiększy się jego koncentracja uwagi, ograniczeniu ulegnie ilość bodźców rozpraszających, wzrośnie bezpośrednia kontrola nauczyciela, bliskość tablicy pozwoli zmniejszyć ilość błędów przy przepisywaniu.
- 11) Złagodzić kryteria wymagań z języków obcych. Uczeń mający problemy z opanowaniem ojczystego języka prawie zawsze ma trudności z mówieniem, rozumieniem, czytaniem i pisanem w języku obcym.
- 12) Podczas oceny prac pisemnych nie uwzględniać poprawności ortograficznej lub oceniać ją opisowo. Można pozwolić uczniom na korzystanie ze słowników ortograficznych podczas pisania wypracowań, prac klasowych. Postępy w zakresie ortografii sprawdzać za pomocą dyktand z komentarzem, okienkiem ortograficznym. Zakres sprawdzianu powinien obejmować jeden rodzaj trudność ortograficznych - umożliwi to skoncentrowanie się na zagadnieniu, tym samym zmniejszając ilość błędów i dając poczucie sukcesu.
- 13) W przypadku ucznia z dysgrafią wskazane jest akceptowanie pisma drukowanego, pisma na komputerze, zwłaszcza prac obszernych (wypracowań, referatów). Jeśli pismo ucznia jest trudne do odczytania, można zamienić pracę pisemną na wypowiedź ustną.
- 14) Nauczyciel powinien znać dobrze specyfikę problemu dysleksji, dysortografii i dysgrafii, ponieważ umożliwi mu to rozumienie problemów ucznia i sprzeczności, np. między dobrą znajomością faktów historycznych a trudnościami z ich chronologicznym uporządkowaniem, wiedzą z zakresu geografii a niemożnością zorientowania się na mapie, czytania wielu książek a popełniania błędów ortograficznych w często powtarzających się wyrazach.

3. Ocenianie uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się

Bardzo ważne jest przestrzeganie etycznych zasad oceniania, z których pierwszorzędnymi są: jednakowa życzliwość wobec wszystkich uczniów oraz ocenianie sukcesów, a nie porażek ucznia. Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć ucznia powinno pomóc mu poznać siebie, określić swoje ideały, podjąć adekwatne działania dla własnego rozwoju. Jeśli dostosujemy wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb ucznia, pod względem formy (tam, gdzie to wystarczy) lub formy i treści (tam, gdzie jest to konieczne) uwzględniając także wkład pracy ucznia to zawsze ocenimy go pozytywnie. W stosunku do uczniów o obniżonych możliwościach intelektualnych, zalecenie o dostosowaniu wymagań daje nauczycielowi jeszcze jedną możliwość. Jeśli na koniec semestru grozi uczniowi ocena niedostateczny, a inne względy przemawiają za promowaniem, zalecenie o obniżeniu wymagań pozwala na postawienie oceny dopuszczającej. Zalecenia tego jednak nie należy traktować, jako równorzędnego z nakazem promowania. O tym decyduje rada pedagogiczna, po uwzględnieniu różnych kryteriów składających się na tę decyzję.

4. Możliwe symptomy, zaburzenia i formy, metody, sposoby dostosowania wymagań u uczniów z dysleksją w zakresie przedmiotów nauczania:

WYCHOWANIE FIZYCZNE

Formy, metody, sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

1. zawsze uwzględniać trudności ucznia,
2. w miarę możliwości pomagać, wspierać, dodatkowo instruować, naprowadzać, pokazywać na przykładzie,
3. dzielić dane zadanie na etapy i zachęcać do wykonywania małutkimi krokami,
4. nie zmuszać na siłę do wykonywania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudność, dawać więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, cierpliwie udzielać instruktażu,
5. nie krytykować, nie oceniać negatywnie wobec klasy,
6. podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć w materiały, niezbędne pomoce itp.,
7. włączać do rywalizacji tylko tam, gdzie uczeń ma szansę.

JĘZYKI OBCE

Formy, metody, sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych:

1. dawać łatwiejsze zadania,
2. nie wrywać do natychmiastowej odpowiedzi, dawać więcej czasu na zastanowienie się i przypomnienie słówek, zwrotów,
3. dawać więcej czasu na opanowanie określonego zestawu słówek,
4. w fazie prezentacji leksyki zwolnić tempo wypowiedzianych słów i zwrotów, a nawet wypowiadać je przesadnie poprawnie,
5. można pozwolić na korzystanie z dyktafonu podczas lekcji,
6. obce wyrazy objaśniać za pomocą polskiego odpowiednika, w formie opisowej, podania synonimu, antonimu, obrazka, tworzenia związku z nowym wyrazem w zapamiętywaniu pisowni stosować wyobrażanie wyrazu, literowanie, pisanie palcem na ławce, pisanie ze zróżnicowaniem kolorystycznym liter,
7. przy odczytywaniu tekstu przez nauczyciela pozwalać na korzystanie z podręcznika,
8. w nauczaniu gramatyki można stosować algorytmy w postaci graficznej wykresów, tabeli, rysunków),

9. podczas prezentacji materiału zestawiać zjawiska gramatyczne języka polskiego ze zjawiskami gramatycznymi charakterystycznymi dla języka obcego,
10. prowadzić rozmówki na tematy dotyczące uczniów,
11. dawać więcej czasu na wypowiedzi ustne i prace pisemne,
12. liberalnie oceniać poprawność ortograficzną i graficzną pisma,
13. oceniać za wiedzę i wysiłek włożony w opanowanie języka, kłaść większy nacisk na wypowiedzi ustne.

JĘZYK POLSKI

Formy, metody, sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych:

1. nie wymagać, by uczeń czytał głośno przy klasie nowy tekst, wskazywać wybrane fragmenty dłuższych tekstów do opracowania w domu
2. dawać więcej czasu na czytanie tekstów, poleceń, instrukcji, szczególnie podczas samodzielnej pracy lub sprawdzianów
3. starać się w miarę możliwości przygotowywać sprawdziany i kartkówki w formie testów
4. czytanie lektur szkolnych lub innych opracowań rozłożyć w czasie, pozwalać na korzystanie z książek "mówionych"
5. uwzględniać trudności w rozumieniu treści, szczególnie podczas samodzielnej pracy z tekstem, dawać więcej czasu, instruować lub zalecać przeczytanie tekstu wcześniej w domu
6. dawać uczniowi czas na przygotowanie się do pisania dyktanda poprzez podanie mu trudniejszych wyrazów, a nawet wybranych zdań, które wystąpią w dyktandzie; można też dawać teksty z lukami lub pisanie z pamięci
7. dyktanda sprawdzające można organizować indywidualnie
8. błędów nie omawiać na forum całej klasy
9. w przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych uczyć tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi
10. pomagać w doborze argumentów, jak również odpowiednich wyrażen i zwrotów
11. nie obniżać ocen za błędy ortograficzne i graficzne w pracach samodzielnych
12. podać uczniom jasne kryteria oceny prac pisemnych (wiedza, dobór argumentów, logika wyводу, treść, styl, kompozycja itd.)
13. dawać więcej czasu na prace pisemne, sprawdzać, czy uczeń skończył notatkę z lekcji, w razie potrzeby skracać wielkość notatek
14. usprawniać zaburzone funkcje - zajęcia korekcyjno-kompensacyjne.

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

Formy, metody, sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych:

1. naukę definicji, reguł wzorów, symboli chemicznych i fizycznych rozłożyć w czasie, często przypominać i utrwalać
2. nie wyrywać do natychmiastowej odpowiedzi, przygotować wcześniej zapowiedzią, że uczeń będzie pytany
3. w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych sprawdzać, czy uczeń przeczytał treść zadania i czy prawidłowo ją zrozumiał, w razie potrzeby udzielać dodatkowych wskazówek
4. w czasie sprawdzianów zwiększyć ilość czasu na rozwiązanie zadań
5. można dawać uczniowi do rozwiązania w domu podobne zadania
6. uwzględniać trudności związane z myleniem znaków działań, przestawianiem cyfr, zapisywaniem reakcji chemicznych itp.
7. materiał sprawiający trudność dłużej utrwalać, dzielić na mniejsze części

8. oceniać tok rozumowania, nawet gdyby ostateczny wynik zadania był błędny, co wynikać może z pomyłek rachunkowych
9. oceniać dobrze, jeśli wynik zadania jest prawidłowy, choćby strategia dojścia do niego była niezbyt jasna, gdyż uczniowie dyslektyczni często prezentują styl dochodzenia do rozwiązania niedostępny innym osobom, będący na wyższym poziomie kompetencji.

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

Formy, metody, sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych:

1. uwzględniać trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk, dat
2. w czasie odpowiedzi ustnych dyskretnie wspomagać, dawać więcej czasu na przypomnienie, wydobyć z pamięci nazw, terminów, dyskretnie naprowadzać
3. częściej powtarzać i utrwalać materiał
4. podczas uczenia stosować techniki skojarzeniowe ułatwiające zapamiętywanie
5. wprowadzać w nauczaniu metody aktywne, angażujące jak najwięcej zmysłów (ruch, dotyk, wzrok, słuch), używać wielu pomocy dydaktycznych, urozmaicać proces nauczania
6. zróżnicować formy sprawdzania wiadomości i umiejętności tak, by ograniczyć ocenianie na podstawie pisemnych odpowiedzi ucznia
7. przeprowadzać sprawdziany ustne z ławki, niekiedy nawet odpytywać indywidualnie
8. często oceniać prace domowe.